

OBSERVAȚII CU PRIVIRE LA HABITATUL EPOCII NEOLITICE ÎN ZONA DUNĂRII DE JOS

IOHANA NICHITA, SIMONA LAZĂR

Studierea așezărilor preistorice din sudul țării noastre a atras atenția multor arheologi, prin multitudinea descoperirilor și a problemelor pe care le ridică. Dezvoltarea habitatului este influențată, fără îndoială, de factorii externi, dar și de factorii interni, specifici fiecărei comunități. Astfel, condițiile de climă, specificul economiei rurale, schimburile intercomunitare sau la distanță, necesitatea creării unor sisteme de fortificație și existența unor centre de putere, anumite tipuri de practici religioase, toate se împletesc, imprimând un caracter specific habitatului acestei perioade.

Așezările neolitice sunt amplasate în cele mai variate locuri, dar aproape întotdeauna pe cursuri de râuri și pâraie, lângă izvoare cu apă potabilă, mai ales pe terasele joase sau mijlocii. Aceste amplasamente ofereau, pe lângă apa potabilă, și o sursă importantă de hrană (peștele), dar și posibilitatea sporită de comunicare, acest ultim aspect căpătând o importanță mai mare în cazul așezărilor situate în apropierea Dunării. De cele mai multe ori, ocupațiile dominante ale grupului sau chiar ale indivizilor au determinat alegerea unui anumit amplasament unde locuirea aparține, după cât se pare, unei singure familii sau unui grup restrâns. Ele sunt situate în locuri prielnice creșterii animalelor (bovine și ovi-caprine) și vânătorii sau, care, au în preajmă bogate resurse de materii prime necesare, cum ar fi argila și sarea¹.

Uneori erau preferate locuri mai înalte, de unde se putea supraveghea o arie întinsă. Alegerea locului viitoare așezări, depindea de condițiile obiective, dar și de factori subiectivi, care țineau de psihologia familiei sau a micii comunități. În funcție de amplasamentul locuirii, am identificat, în arealul de care ne ocupăm aici, mai multe categorii de zone, în care s-au identificat așezări: în luncă, dar în zone neinundabile², pe grinduri³, pe margini de terase⁴, pe terase

¹ M. Nica, *Raport asupra săpăturilor de la Cârcea*, în „Materiale”, 14, Tulcea, 1980, p. 29-36.

² Gh. Lazarovici, *Gornea – Preistorie*, Reșița, 1977; S. A. Luca, *Așezarea aparținând culturii Starcevo-Criș de la Pojejena-Nuceț jud. Caraș-Severin. Campania anului 1986*, în „Banatica”, 13, 1, 1995, p. 5-22; M. Davidescu, *O așezare de tip Criș la Turnu Severin*, în „Revista Muzeelor”, 6, 1966, p. 547.

joase, în valea Dunării⁵, pe ostroave ale Dunării⁶, pe margini de lacuri, în peșteri la Dubova – Peștera lui Climente, Peștera Veterani, Valea Carașului⁷, în adăposturi sub stâncă⁸.

Analiza datelor de ansamblu ne permite să împărțim evoluția tipurilor de așezare în două perioade principale, condiționate de activitatea economică a comunităților. Cele mai vechi urme de locuire, datând de la începutul epocii neoliticului, aparțin locuitorilor culturii Cârcea. De origine sudică⁹, aceștia au trecut Dunărea, și, treptat, s-au răspândit în zona de câmpie și deal a Olteniei. În cursul primei perioade (corespunzătoare neoliticului timpuriu și începutului celui mijlociu), caracterizată printr-un mod de trai semistabil, stațiunile se aflau, de regulă, pe margini de terasă și erau alcătuite, de obicei, din cinci-șase locuințe (de tipul bordeielor, mai rar, locuințe de suprafață), însumând cinci-șase familii și, deci, un maximum de 40 de locuitori. Așezările din stațiunea de la Cârcea, jud. Dolj, sunt situate pe terase înalte, prevăzute cu un șanț.

Comunitățile de tip Starčevo-Criș s-au răspândit pe întinsul provinciei Olteniei, unele trecând la est de Olt, fiind prezente în zona de câmpie din apropierea Oltului (de exemplu Dulceanca), altele răspândindu-se mai mult spre est, ajungând până la Târgșor¹⁰. Așezările lor erau situate cel mai frecvent pe margini de terase joase și erau alcătuite din bordeie, cu gropi de formă aproximativ rectangulară¹¹. Stațiunile similare din vestul Olteniei erau situate pe terase joase sau pe ostroavele Dunării. În Banat, așezările de tip Starčevo-Criș se aflau amplasate tot în apropierea apelor, pe terase joase, chiar pe locuri inundabile, pe ostroavele Dunării, mai rar în adăposturi sub stâncă, pe înălțimi¹² sau în peșteri¹³.

³ I. Nestor, *Probleme noi în legătură cu neoliticul din R.P.R.*, în SCIV, 1-2, 1950, p. 155-157; D. Ciobotaru, *Cronica săpăturilor arheologice din România, campania 2001*, CIMEC, 2002; M. Nica, *O așezare Starčevo-Criș lângă Basarabi*, în SCIV, 22, 1971, p. 5-33.

⁴ S. A. Luca, Z. K. Pinter, A. Georgescu, *Repertoriul arheologic al județului Sibiu*, Bibl. Septemcastrensis, 3, Sibiu, Editura Economică, 2003, p. 320.

⁵ E. Comșa, *Données concernant la civilization Vinča du sud-ouest de la Roumanie*, în „Dacia”, N.S., XIII, 1969, p. 11-44; Gh. Lazarovici, *Neoliticul Banatului*, în BMN, III, Cluj, 1979, p. 273.

⁶ E. Comșa, *op. cit.*; Gh. Lazarovici, *op. cit.*, p. 273.

⁷ V. Boroneanț, *Neoliticul timpuriu în zona Porților de Fier*, în „Comunicări”, VII, 1968; E. Comșa, *op. cit.*; Gh. Lazarovici, *Neoliticul timpuriu în clisura Dunării*, în StCom, Caransebeș, 1979, p. 27-31.

⁸ *Ibidem*, p. 27 urm.

⁹ M. Nica, *Cârcea, cea mai veche așezare neolitică de la sud de Carpați*, în SCIV, 27, 1976, p. 435-463.

¹⁰ V. Teodorescu, *Cultura Criș în centrul Munteniei*, în SCIV, XIV, 2, 1963, p. 251-268.

¹¹ E. Comșa, *Complexul neolitic de la Radovanu*, în „Cultură și civilizație la Dunărea de Jos”, VIII, Călărași, 1990, p. 14.

¹² Gh. Lazarovici, *Neoliticul Banatului*, în BMN, III, Cluj, 1979, p. 273.

¹³ N. Vlassa, *Cultura Criș în Transilvania*, în Acta MN, III, 1966, p. 9-47.

În perioada de la sfârșitul culturii Starčevo-Criș, în câmpia din sudul Olteniei au pătruns, dinspre sud, comunitățile de tip Dudești Vinča. Așezările lor erau modeste, fiind situate pe margini de terase, în apropierea apelor. Locuințele erau de suprafață, de formă rectangulară, având un schelet din câteva șiruri de pari. Așezările comunităților culturii Vinča erau situate pe margini de terase, iar locuințele de suprafață aveau formă rectangulară, uneori fiind protejate cu șanț de apărare¹⁴. Se cunosc și stațiuni amplasate pe terase înalte, cum sunt cele din Oltenia, de la Cleanov, jud. Olt. Locuințele din faza Cernica sunt atestate și pe grindurile Dunării. Deși în această vreme așezările nu erau fortificate, cam în aceeași perioadă la Vădastra, faza I, a fost identificat un șanț de îngrădire, cu traseu circular¹⁵, ceea ce ne face să presupunem că astfel de șanțuri existau și în jurul altor așezări din această etapă a neoliticului.

În vestul Olteniei și în Banat, purtătorii culturii Vinča s-au așezat pe grinduri, pe terase, pe platouri, sau în peșteri. Multe dintre ele sunt de tip tell. Semnalăm și așezări de pe margini de terasă mijlocie, care ocupau un spațiu de câteva sute de metri lungime, cu mai multe așezări suprapuse, dovedind o deplasare periodică a limitelor. Stațiunea Vinča de la Liubcova avea și șanț de îngrădire, cu traseu arcuit¹⁶.

În urma viețuirii îndelungate, succesive, pe aceleași terase, în condițiile unui mod de trai sedentar, bazat pe agricultura primitivă, s-au format tellurile, care au straturi de câte trei-patru metri grosime. Unul dintre cele mai mari telluri cercetate la noi este cel de la Hârșova, cu strat de cultură gros de peste 12 m¹⁷. Ele s-au construit mai ales în zone de câmpie sau luncă, în Muntenia și Dobrogea, în aria culturii Gumelnița, la Drănești-Olt¹⁸ și S-E Moldovei, în arealul aspectului Aldeni II¹⁹.

Așezările de tip Vădastra erau amplasate pe marginile teraselor, sau pe ostroave, așa cum întâlnim la Corabia, Orlea sau Grojdibod, jud. Olt²⁰. În jurul așezării de la Vădastra²¹, din faza Vădastra I, a fost delimitat un șanț de îngrădire cu traseu circular, despre care am amintit mai sus. În prima fază,

¹⁴ M. Nica, *La culture de Dudești en Oltenie*, în „Dacia”, N.S., 20, 1976, p. 71-103; idem, *La role de la culture Vinča a l'évolution néolithique d'Oltenie*, în „The Vinča culture, its role and cultural connections”, 1996, p. 105-123.

¹⁵ C. M. Mateescu, *Săpături de salvare și cercetări arheologice la Vădastra și în împrejurimi*, în SCIV, VI, 3-4, 1955, p. 445-455.

¹⁶ Gh. Lazarovici, *op. cit.*, p. 273.

¹⁷ D. Galbenu, *Așezarea neolitică de la Hârșova*, în SCIV, XIII, 2, 1962, p. 285-304.

¹⁸ M. Nica, *Tellul eneolitic gumelnițean de la Drăgănești Olt*, în „Oltenia”, StCom., I, SN, 1990, p. 5-22.

¹⁹ M. Petrescu Dîmbovița, *Sondajul stratigrafic de la Perieni*, în „Materiale”, 3, 1957, p. 65-79.

²⁰ M. Nica, *op. cit.* 1996, p. 111; M. I. Neagoe, *Repertoriul așezărilor și descoperirilor culturii Vădastra din sud-estul Olteniei și Vestul Munteniei*, în „Drobeta”, 17, 2007, p. 5-16.

²¹ C. M. Mateescu, *op. cit.*, p. 445-455; idem, *La plus ancienne phase de la civilisation de la Vădastra I, a la lumière de nouvelles fouilles de Vădastra*, în „Bericht über den V. Internationalen Kongres, für den Frühgeschichte”, Hamburg 1958, Berlin 1961, p. 529-541.

locuințele au fost bordeie cu gropile aproape rectangulare, iar în fazele următoare s-au preferat locuințele de suprafață, unele cu podea platformă. În unele cazuri, datorită revenirii pe același loc, s-au format telluri, unde au locuit mai târziu comunități Sălcuța²².

Așezările Sălcuța erau situate pe terase înalte, având șanț de apărare, uneori prevăzut cu val de pământ²³. Locuințele erau reprezentate prin colibe de suprafață, de formă ovală, dispuse în șir, la intervale destul de mici. Mai târziu, apar locuințe de suprafață care aveau, de obicei, formă ovală sau rotundă și, mai rar, formă rectangulară. Au avut și așezări de tip tell, cum ar fi stațiunea de la Drăgănești²⁴, situată într-o zonă mlăștinoasă din lunca Oltului. Tellul de la Drăgănești este înconjurat cu val și șanț de apărare, având un strat de locuire gros de 2,85 m, cu 4 nivele bine delimitate prin podurile de lut și vetrele găsite aici. Alte câteva așezări, cunoscute ca fiind de tip Sălcuța, aflate în sudul Olteniei, ocupau suprafețe relativ restrânse; ele se aflau pe ostroave, grinduri sau pe terase înalte, ușor de apărat prin pante abrupte, amenajate și prin șanțuri²⁵. Așezarea de la Verbicioara avea un șanț lung, cu traseu aproape semicircular, la fel ca și cel de la Sălcuța. Săpăturile din așezarea de la Reșca au dus la descoperirea unui șanț și a unui val de pământ.

De la începutul neoliticului timpuriu, în jurul așezărilor s-au săpat șanțuri de îngrădire, care aveau rol de protecție. Către sfârșitul neoliticului mijlociu se observă prezența mai frecventă a șanțurilor de apărare; unele dintre acestea înconjurau stațiunile, altele având doar rolul de a le despărți de restul dealului sau al terasei, așezările fiind apărate și prin pante naturale.

Așezările din neoliticul timpuriu sunt, de obicei, nefortificate, ele fiind situate pe margini de terasă, pe grinduri joase sau, așa cum am mai amintit, în ostroavele Dunării. De fapt, arealul din imediata vecinătate a Dunării a fost locuit constant în preistorie, din mezolitic²⁶ până în epoca fierului²⁷. Cel mai cunoscut exemplu, în acest sens, este zona din apropierea Porților de Fier, care a beneficiat de o cercetare intensă în perioada anterioară construirii hidrocentralei, dar și ulterior acesteia. La Ostrovul Corbului, în urma cercetărilor sistematice,

²² *Ibidem*, 1961, p. 529-541; V. Christescu, *Les stations préhistoriques de Vădastra*, în „Dacia”, III-IV, 1933, p. 165-225; M. Nica, T. Zorzolui, *Câteva date despre așezarea neolitică de tip Dudești de la Drăgănești-Olt*, în „Arhivele Olteniei”, SN, 7, 1992, p. 5-18.

²³ D. Berciu, *Cultura Hamangia. Noi contribuții*, București, 1966, p. 52-57.

²⁴ M. Nica, T. Zorzolui, M. Schuster, *Cercetări arheologice în tellul gumelnițean-sălcuțean de la Drăgănești-Olt*, în „Cercetări arheologice în aria nord-tracă”, 1995, p. 10-19.

²⁵ C. N. Pătroi, *Catalogul așezărilor și descoperirilor aparținând culturii Sălcuța*, în „Drobeta”, 17, 2007, p. 17-35.

²⁶ F. Mogoșanu, *Mezoliticul de la Ostrovul Corbului. O nouă așezare de tip Schela Cladovei de la Ostrovul Corbului*, în SCIVA, 29, 3, 1978, p. 335-351; A. Păunescu, *Locuirea mezolitică de tip Schela Cladovei de la Ostrovul Corbului, jud. Mehedinți*, în SCIVA, 41, 2, 1990, p. 123-147.

²⁷ E. Moscalu, *Noi materiale aparținând culturii tracice Basarabi de la Ostrovul Corbului*, în „Thraco-Dacia”, 9, 1090, p. 117-123.

efectuate de-a lungul timpului, s-au putut determina situri reprezentative atât pentru domeniul funerar, cât și pentru tipurile de habitat²⁸. În neoliticul mijlociu s-a trecut treptat, în sud, de pe terasele joase pe cele mai înalte. Ulterior, în ținuturile de câmpie din sud-vest, în neoliticul târziu, s-au format tellurile.

Tipurile de locuințe s-au schimbat în cursul evoluției modului de viață. La început predominau colibele și bordeiele, iar mai târziu locuințele de suprafață. Unele dintre acestea au avut podea-platformă. În fiecare locuință s-a constatat prezența a câte unei vetre. Numărul locuințelor a fost diferit de la stațiune la stațiune și de la perioadă la perioadă.

Bordeiele, caracteristice neoliticului timpuriu și, în parte, celui mijlociu, erau alcătuite dintr-o groapă de formă ovală, mai rar rotundă, deasupra căreia era construit un acoperiș. Groapa avea diametrul maxim de 5-6 m și minim de 3 m. Adâncimea lor era de maximum 1 m. Spre margine se afla amenajată o vatră simplă, dintr-un strat de lut netezit, având aprox. 1 m diametru și grosimea de 5-7 cm. Unele vetre au crusta puternic arsă și plesnită, ceea ce ne sugerează o folosință îndelungată. Foarte rar se semnalează descoperirea a câte unui cuptor, scobit în malul gropii bordeiului. La unele locuințe se observă o treaptă cruțată în dreptul intrării, care se afla în partea opusă vetrei sau câte o prisă cruțată pentru dormit²⁹. Acoperișul era de formă conică sau prelungă (sprijinit pe un schelet de căpriori), format din trestii.

Dimensiunile reale ale bordeielor sunt greu de apreciat, mai ușor sunt de precizat dimensiunile la gură, la nivelul de descoperire. Spre exemplu, la Gura Baciului, cel mai lung bordei, B 28, avea groapa pe o lungime de 3,6/3,8 m, iar cu tot cu anexe avea 5,5 m. Bordeiele mari au de la 3,8 la 2,5 m lățime, uneori o latură este mai scurtă, fiind deranjată, sau provine de la o formă asimetrică, iar cele mai mici aveau 1,8 m. Suprafața bordeielor variază între 28,6 m² și 2,8/3,6m². La aceste suprafețe, ce reprezintă doar groapa săpată, ar trebui adăugată încă o treime, ce constituie spații interioare aflate sub acoperiș, cu rol gospodăresc și de habitat³⁰.

Perioada de sfârșit a neoliticului și cea imediat următoare este caracterizată prin răspândirea, pe tot teritoriul țării, a locuințelor de suprafață, având cel mai adesea formă dreptunghiulară. De obicei, ele aveau câte o singură încăpere, deși nu este exclus ca unele locuințe din aria Gumelnița să fi avut câte două încăperi. Pereții (de cca 2 m înălțime) erau construiți din paiantă, iar într-o serie de așezări s-au descoperit găurile furcilor de grosimi diferite (în funcție de greutatea ce urmau să o suporte). Acoperișul avea două forme, ambele întâlnite în Câmpia Română. La majoritatea locuințelor, acoperișul era în două ape, fapt

²⁸ P. Roman, A. Dodd-Oprișescu, *Ostrovul Corbului între km fluviali 911-912. Morminte și unele așezări preistorice*, București, Editura Academiei Române, p. 8-10, 2008.

²⁹ C. M. Mateescu, *Principaux résultats des nouvelles fouilles de Vădastra*, în „Archologické Rozhledy”, XIV, 3, 1962, p. 445-455.

³⁰ Gh. Lazarovici, C. M. Lazarovici, *Arhitectura neoliticului și epocii cuprului din România*, Iași, Trinitas, 2007, p. 445-455.

dovedit prin existența, în mijlocul spațiului de locuit, a unor gropi de furci mai groase, care urmau să suporte greutatea culmii și acoperișului. Uneori, se observă că gropile furcilor, din lungul pereților, sunt de aceeași grosime, dar apare câte o groapă de par, foarte gros, în mijlocul locuinței, ceea ce ne face să considerăm că era un indiciu al existenței unor acoperișuri în mai multe ape. În legătură cu câteva locuințe de suprafață, din S-E țării, se menționează că au avut un pridvor, în dreptul intrării. Podeaua era de pământ bătătorit, iar vatra se afla într-un colț sau în mijlocul locuinței, uneori fiind construit pe un strat de pietriș sau cioburi. Același tip de locuință îl găsim mai târziu și în aria Cernavodă I.

Cel mai evoluat model de locuință era cel cu podea-platformă. Dispunem de unele observații despre modul de construcție a pereților. Datorită faptului că pe locul unor astfel de locuințe nu se găsesc găuri de pari, a fost formulată părerea că, la baza fiecărui perete se așeza o talpă, pe care se fixau furcile și se făcea împletitura de nuiele. Pereții erau acoperiți apoi, pe ambele fețe, cu lipitură de lut amestecat cu paie. Mai rar, cu prilejul construirii unor locuințe (Vădastra) se săpa întâi un șanț (de cca 20 de cm adâncime și 30 de cm lărgime) în dreptul viitorilor pereți, în care se fixau furcile, la intervale de 1-1,20 m, cu pietriș. Acoperișul locuințelor, în două ape, era format din culme și căpriori, totul fiind învelit cu trestii sau cu paie. Pe acoperiș, uneori se legau în lung câteva trunchiuri subțiri. În interior, după terminarea pereților, se așezau, ca o podea, trunchiuri de copaci de 10-15 cm grosime, întregi sau despicate, dispuse perpendicular pe axul lung. Pe această primă podea se așternea un strat gros de lipitură de lut, amestecat cu paie, și se îndesa în așa fel încât să intre și în intervalele dintre trunchiuri. După ce se netezea suprafața, se mai întindea un al doilea strat (de cca 5 cm grosime) de lipitură de lut, fără amestec.

Este important de precizat că primele indicii cu privire la existența unor locuințe cu platformă, pe teritoriul nostru, sunt furnizate de descoperirea unor mari grămezi de lipitură arsă cu urme de trunchiuri despicate, în așezarea de la Techirghiol, de tip Hamangia (faza Ceamurlia de Jos) și în aria Boian (începutul fazei Giulești la Bogata și la Giulești la sfârșitul fazei). Prima dovadă certă a unei astfel de locuințe datează din faza Vădastra II³¹. Dacă vom compara datele documentare pentru fiecare zonă, cu privire la momentul apariției locuințelor cu podea-platformă, vom constata că ele au apărut, aproape concomitent, în Dobrogea, Muntenia și Oltenia, datorită unui impuls din sud, unde astfel de locuințe sunt mai vechi. Apoi, către sfârșitul fazei de tranziție (dacă nu și mai înainte) s-au răspândit spre N-E în arealul Aldeni II. La un moment dat s-a susținut că locuința cu podea-platformă a fost transmisă în sens invers, respectiv de la purtătorii culturii Tripolie spre Aldeni II, dar reamintim că astfel de locuințe se cunosc încă din timpul fazei Giulești, ceea ce credem că este o dovadă suficientă pentru a susține calea propusă de noi. Locuințe de suprafață, cu platformă, au mai fost descoperite și în alte zone și arii culturale: în vestul

³¹ C. M. Mateescu, *op. cit.*, p. 404-419.

Transilvaniei, în aria culturii Românești-Tiszapolgár³² sau în aria de răspândire a culturii Cucuteni. În așezarea de la Cucuteni, ca o excepție, sunt și platforme realizate din pietre³³. În interiorul locuințelor cucuteniene s-au găsit vetre, uneori urme de cuptoare și de lavițe fragmentare și, mai rar, un fel de altare cruciforme.

În interiorul locuințelor cu platformă, se cunosc unele amenajări interioare. La Radovanu, locuințele au avut cuptor cu boltă (pe o carcasă de nuiele), înălțat pe un soclu masiv de pământ, rectangular (de cca 1,20 X 0,80 m și, în unele cazuri, de 0,40 m înălțime), fățuit, sprijinit de perețele de est. De-a lungul peretelui de nord era o prispă joasă (unele făcute din „cărămizi”) pentru diferite scopuri gospodărești, iar între baza cuptorului și prispă era locul rășniței, delimitat cu o gardină de lut (de 15 cm înălțime).

În perioada de început a culturii Gumelnița, locuințele erau de suprafață, de formă rectangulară, multe dintre ele fiind prevăzute cu podea-platformă și un cuptor în formă de căsuță, amenajat lângă unul dintre pereții lungi. Într-o etapă mai târzie a culturii Gumelnița (în faza Jilava) au fost găsite locuințe cu platformă, acoperind numai o parte din suprafața podelei (mai ales în jurul cuptorului); în acest caz, cuptorul nu se mai făcea lângă perete, ci în mijlocul încăperii. În câteva locuințe, din faza de tranziție, s-au găsit coloane (sau porțiuni din ele) de lut, unele cu decor pictat. Ele serveau, probabil, la sprijinirea podului. Menționăm faptul că, în câteva locuințe ale culturii se constată că, spre interior pereții au avut decor pictat. Fondul era de culoare roșie, iar motivele decorative erau pictate cu alb³⁴.

În multe dintre așezările gumelnițene, din Muntenia, s-au scos la iveală miniaturi, redând locuințe de suprafață, de formă dreptunghiulară, cu acoperiș în două ape. Sunt miniaturi izolate sau reprezentări făcute pe capace de vase. Acestea din urmă considerăm că redau cuptoare.

În ceea ce privește gradul de ocupare al așezărilor, în cursul neoliticului târziu, se constată o mare diferență în privința numărului de locuitori pe care îi putea adăposti o așezare. În zonele sudice ale României, cele care fac obiectul analizei noastre, în ariile de răspândire ale culturilor Gumelnița și Sălcuța, sunt caracteristice așezările mici, cu un număr redus de locuințe. În arealul culturii Cucuteni, se ajunsese însă la o dezvoltare excepțională. S-au descoperit așezări mari, cu aprox. 500 de locuitori (Trușești)³⁵, în care se observă o diversificare a modului de organizare a activității economice și a conviețuirii sociale. Unele dintre aceste așezări cucuteniene au devenit centre unde ființau ateliere de olărie și pentru realizarea uneltelor, căpătând chiar un caracter semiurban.

³² Vezi nota 13.

³³ M. Petrescu Dîmbovița, *Sondajul stratigrafic de la Perieni*, în „Materiale”, 3, 1957, p. 65-79.

³⁴ E. Comșa, *Complexul neolitic de la Radovanu*, în „Cultură și civilizație la Dunărea de Jos”, VIII, Călărași, 1990, p. 14.

³⁵ M. Petrescu Dîmbovița, *op. cit.*, p. 65-79.

Atât dezvoltarea demografică, cât și sedentarizarea comunităților au determinat o concentrare a locuirii, în primul rând în zonele cele mai propice vieții omenеști, iar apoi în forme de așezare care permiteau locuirea împreună a mai multor grupe coerente. Neoliticul cunoaște, ca formă de locuire, așezarea agricolă sau, mai simplu, satul. Către sfârșitul neoliticului, aceste sate sunt fortificate, capătă uneori dimensiuni foarte mari și o sistematizare teritorială importantă, reprezentând, de fapt, forme de trecere de la sat la oraș și comportând forme incipiente de organizare politică de tip comunitar, de societate pe ranguri și de drept de tip cutumiar. Într-adevăr, sfârșitul neoliticului este marcat, în Orientul Apropiat, de apariția primelor orașe (cel mai bine cunoscut este cel de la Jericho din Iordania). Aceste orașe au apărut ca urmare, pe de o parte, a unui efort colectiv, pe de altă parte, a organizării acestui efort colectiv, și, prin aceasta a ierarhizării societății într-un grup de coordonare, în alte grupuri specializate pe diverse activități tehnico-economice, și, în sfârșit, într-o masă de mână de lucru, care putea fi manevrată în raport de necesitate. Odată cu aceasta, în proto-orașele eneolitice sau calcholitice apar și primele sedii de putere – palate – adesea asociate cu sanctuarele, a căror apariție este ceva mai timpurie³⁶. În ceea ce privește locuința propriu-zisă, în neoliticul dezvoltat apar tehnici constructive mai complexe, folosind lemnul și lutul pentru înălțarea unor case de suprafață, uneori de dimensiuni relativ mari.

OBSERVATIONS CONSIDERING THE HABITAT OF THE NEOLITHIC AGE IN THE REGION OF LOWER DANUBE

(Abstract)

Achieving a symbiosis between the climatic conditions, the specific of rural economy, intercommunity or distant changes, the necessity of creating some fortification systems and the existence of some power centers, some religious practices thus it is defined the character of the habitat of the discussed period.

The Neolithic settings can be found in different places but in most of the cases on rivers courses near springs with drinking water especially on lower or middle terraces. These dwellings offered drinking water and another important food source, fish, but also a great opportunity of communication that does not have to be neglected. In most of the cases the main occupations of the group and even of the individuals determined the selection of a certain dwelling where lived only one family or a small group.

Where the growth of animals (horned cattle) is possible, the Neolithic settings are also situated. The existence of prime materials, as the clay and the salt, are the main source of existence of the Neolithic settings. The height of territorial surface is a condition of Neolithic locations necessary to supervise the surroundings in case of danger.

³⁶ R. Florescu, *Istoria civilizației creștine*, Editura Oscar Print, 2000, p. 17-18.

Besides the conditions offered by the environment the location of Neolithic settings influenced by psychological factors bound to family and community. Depending on the above mentioned conditions, there can be structured the categories of region in which they identified the settings: in river meadow, but in zones with no floods, on the edges of terraces, on low terraces in the island of Danube, on brims of lakes, in caves to Dubova-the Cave of Climente, the Veterani cave, Valea Carașului or in shelters below rock.

Both the demographic development and the sedentary character of the communities caused the focus of living, first of all in places adjusted to human life and then in placements permitting the co-inhabitation of many coherent groups. The Neolithic knows as form of inhabitation the agricultural placement, or simpler the village. To the end of the Neolithic, these villages are fortified, they get sometimes big sizes and an important territorial systematization, representing in fact passing forms from village to town and behaving the incipient form of political organization of a community type of society on ranks and rightful of cutumiar type. Veritably, the end of the Neolithic is marked in the Middle East by the appearance of the first towns (best known is that from Jericho in Jordan). These towns appeared as a sequel of a collective effort on the one side, but also as a sequel of organizing this collective effort and through this one by placing the society in a group of coordination, in other groups specialized in different technical - economical activities and finally in a working force which could be delivered in report of necessity. With this in Proto, Eneolithic or Chalcolithic towns appeared the first locations of power - palaces, frequently associated with sanctuaries whose appearance is even earlier.

As for the house in itself, in the developed Neolithic appeared more constructive techniques using the wood and the clay in rising houses, of surface and with geometric forms, sometimes of relative big sizes.

Key words: settlements, Neolithic, lower Danube, construction techniques.